

Maja Dados¹

Wolna wola/determinizm

Poziom edukacyjny: gimnazjum

Czas zajęć: 45 min

Pomoce dydaktyczne:

- rzutki (darts) ALBO piłeczki ping pongowe i kubki ALBO dwie kostki do gry
- wydrukowane karty wydarzeń i postaci

Cele: Uczeń dokonuje refleksji nad problematyką determinizmu i indeterminizmu.

Określa własne stanowisko w kwestii tego, co decyduje o ludzkim życiu, korzystając z pojęć właściwych obu koncepcjom.

Dostrzega związek między sądami odnośnie konkretnych wydarzeń, a ontologicznymi założeniami, jakie za nimi stoją.

Potrafi formułować tezy In/deterministyczne w kontekście kwestii np. odpowiedzialności.

Przebieg zajęć

1. **ĆWICZENIE** *Darts*

1. Uczniowie rzucają albo:

- a) rzutkami do tarczy,
- b) piłeczkami ping-pongowymi (lub kulkami z papieru) do kubków,
- c) kośćmi (1 i 2).

Każda rzutka/piłeczka/kość¹ ma przypisane zdarzenie ('BANKRUCTWO', 'SPADEK' itd.).

Każde pole tarczy/każdy kubek/każda kość² ma przypisaną osobę ('Andżela, lat 17,

¹Konspekt powstał w ramach projektu 'Jestem z Wrocławia, więc myślę' (link: www.nauczaniefilozofii.uni.wroc.pl/index.php/mlodzi-obywatele-kultury) i był konsultowany z grupą nauczycieli pracujących przy projekcie.

uczennica' itd.).

W ten sposób uczeń losuje bohatera i wydarzenie.

Czas: 5 min.

2. Zadaniem uczniów jest, po sparowaniu w grze wydarzenia z osobą, wykreowanie dalszego losu bohatera. Co się zmieniło? Jak to jedno wydarzenie wpłynęło na życie bohatera? Minihistorię uczniowie zapisują na kartkach.

Czas: 7 min.

3. Uczniowie wymieniają się swoimi opowieściami. Próbuje odgadnąć, kim był bohater i co wydarzyło się w jego życiu, a także odpowiadają na pytanie: Na mocy czego/co sprawiło, że dany bohater znalazł się w opisanej sytuacji? Swoje interpretacje zapisują na kartce.

Czas: 5 min.

4. Uczniowie zastanawiają się, czym się kierowali, kreując historie/usilując dociec genezy wydarzeń. Czy ich propozycje opierały się na przekonaniu, że życie człowieka w dominującym stopniu kształtują czynniki zewnętrzne czy wewnętrzne?

Czas: 5 min.

5. Odczytanie odpowiedzi. Konfrontacja Minihistorii oraz interpretacji.

Czas: 8 min.

2. **DYSKUSJA:** 'Każdy jest kowalem własnego losu' – ile w ludzkim życiu zależy od człowieka, a ile od wydarzeń losowych?

- Czy wydarzenie – tak jak w przypadku rzutki – może nie trafić/źle trafić? Co to oznacza?

- Czy można 'oszukać przeznaczenie'? Co to znaczy?

- Kto może kierować rzutkami?
- Czy człowiek może być predestynowany do podejmowania takich, a nie innych wyborów?
- Co wywiera na nas największy wpływ (geny, przebieg życia płodowego, otoczenie, wspomnienia z dzieciństwa, ważne wydarzenia w dorosłym życiu itp.)?
- Co zmienia człowieka? Czy człowiek może siebie zmienić sam?
- Czyją winą/zasługą jest to, że jestem tym, kim i jaki jestem?
- Co wpływa na to, że jedni skłaniają się ku tezie, że los człowieka jest już ‘zapisany w gwiazdach’, a inni – oddają moc sprawczą w pełni w ręce człowieka?

Czas: 10 min.

3. ĆWICZENIE Pociągi

Uczniowie tworzą pociąg, który chodzi po klasie z zamkniętymi oczami: lokomotywa i wagony lokomotywy.

Na rozkaz ‘STOP’, który wydaje nauczyciel, pociąg zatrzymuje się i wszyscy otwierają oczy. „Lokomotywa” idzie na koniec pociągu, a kolejna osoba zostaje „Lokomotywą”.

Na rozkaz ‘START’ zamykają oczy i rozpoczynają kolejny ‘objazd’.

Zamieniają się tyle razy, żeby każdy z uczestników otrzymał możliwość prowadzenia ‘pociągu’.

Lepiej być wagonem czy lokomotywą? Dlaczego? Jakie są plusy, a jakie minusy obu opcji?

(W obu przypadkach nie mamy pewności, co jest przed nami. W jednym możemy sami poszukiwać drogi ‘w ciemności’, ale tym samym – ponosimy odpowiedzialność za nasze wybory. W drugim przypadku natomiast ‘płyniemy z prądem’ – chociaż idziemy ślepo, to mamy już wytyczony tor, a trudne decyzje zostają podjęte za nas.)

Czas: 5 min.

Załącznik: Bohaterowie oraz Wydarzenia

BOHATEROWIE

Bohater 1.

Bernadeta, lat 33, matka trójki dzieci. Kiedyś była piosenkarką, ale nie udało jej się zrobić kariery. Obecnie mieszka w Katowicach, z mężem alkoholikiem, od którego boi się odejść. Lubi oglądać programy przyrodnicze.

Bohater 2.

Kasia, lat 15, uczennica. Nie może „się pozbierać” po śmierci ukochanej babci. Rodzice są względem niej bardzo wymagający, Kasia nie może zdecydować, co by chciała robić w życiu. Niewiele rzeczy ją interesuje. Lubi piec muffiny i ceni filmy Tarantino. Podoba jej się Krzysiek ze starszej klasy, ale on nie zwraca na nią uwagi.

Bohater 3.

Jowita, lat 60, emerytowana nauczycielka. Wdowa po sławnym aktorze. TVN zamęczało ją telefonami, więc odcięła telefon. Ostatnio dowiedziała się, że jest chora na raka. Spędza czas z dziećmi i wnukami.

Bohater 4.

Marek, lat 45, biznesmen. Odziedziczył po rodzicach fortunę, której dużą część zainwestował i pomnożył fortunę razy cztery. Ma romans z sekretarką, seksowną brunetką Amelią. Jego dzieci (dwóch synów) uczęszczają do prywatnych szkół z internatem. W wolnym czasie Marek lubi pograć z kolegami w brydża.

Bohater 5.

Korneliusz, lat 24, kieszonkowiec. Dwa lata temu wyszedł z więzienia, gdzie siedział za pobicie. Obecnie pomieszkuje u znajomych z dawnych lat, w różnych zakątkach Krakowa. Nie lubi ludzi. Ceni sobie kryminały i miękkie narkotyki.

Bohater 6.

Ludwik, lat 32, ksiądz. Działacz społeczny i aktywista. Organizuje akcje charytatywne dla dzieci i młodzieży z Monaru i domów poprawczych. W przeszłości niesprawiedliwie oskarżony o pedofilię, wygrał sprawę, choć stracił zaufanie niektórych wiernych. Po cichu spotyka się z dawną konkubiną, Mariną.

Bohater 7.

Tyberiusz, lat 5, przedszkolak. Ma zdiagnozowane ADHD. Bystry dzieciak, szybko nauczył się czytać i liczyć. Lubi majsterkować. Jego rodzice są przeciętnie zamożni. Ojciec jest hydraulikiem, mama – psychologiem. Tyberiusz ma dwa koty, którymi się opiekuje.

Bohater 8.

Malwina, lat 19, prostytutka. Bitą przez ojca w dzieciństwie, uciekła z domu i trafiła pod skrzydła alfonsów. Mieszka w bardzo ładnym warszawskim apartamencie. Interesuje się malarstwem i w wolnym czasie lubi sama tworzyć. Wielkiego talentu nie ma, ale maluje poprawnie. Utrzymuje kontakt z matką, której przesyła pieniądze, ale która nie wie o pracy Malwiny.

Bohater 9.

Liwia, lat 20, ekspedientka. Przyłapała narzeczonego na zdradzie. Rzuciła studia i wyjechała nad morze, gdzie pracuje w lokalnym sklepiku z pamiątkami. Lubi pływać i zbiera pocztówki.

Bohater 10.

Barnaba, lat 21, student. Nie zaliczył połowy przedmiotów na studiach, ciągle imprezuje. Wykorzystał pijaną dziewczynę na jednej imprezie, na szczęście nikt się o tym nie dowiedział, ale Barnaba ma wyrzuty sumienia. Lubi kino Noir i poezję rosyjską.

WYDARZENIA

Wydarzenie 1.

KALECTWO

Wydarzenie 2.

BANKRUCTWO

Wydarzenie 3.

OGROMNY SPADEK PO DALEKIM WUJKU

Wydarzenie 4.

ODKRYCIE MAGICZNEJ MOCY TELEKINEZY

Wydarzenie 5

NIESPODZIEWANE DZIECKO

(albo: ciąża albo: znalezienie potomka)

Wydarzenie 6

WIELKA MIŁOŚĆ

Wydarzenie 7

ZŁODZIEJ W CIEMNYM ZAULKU

(napad)

Wydarzenie 8

ZNALEZIENIE BILETU LOTNICZEGO DO AZJI

Wydarzenie 9

NIEZNAJOMY OFERUJE ZMIANĘ TOŻSAMOŚCI

(świeży start)

Wydarzenie 10

NAGŁA ŚMIERĆ W WYPADKU